

E L H Ü V E

E L L H A C C
H Ü S E Y İ N V E D A D

İ s t a n b u l

1432/2011

EL HÜVE

ELL HACC
HÜSEYİN VEDAD

Editör: Şafak TUNÇ **Redakte/Tashih:** HIZIR ERCAN

Baskı Tarihi 1432 / 2011

İletişim

<http://huvallahu.com>

ellhuve@mynet.com

ellhuve@hotmail.com

Basım Yeri:

Seçil Ofset Matbaacılık ve
Ambalaj Sanayi Ltd. Şti.
Tel. (90) 212 - 629 06 15 pbx

ISBN: 978-605-60630-9-1

İ Ç İ N D E K İ L E R

1. DİBÂCE.....	1-13
2. HÜVE.....	15-32
3. HÜVE ALLAH	33-49
4. KUR'AN-I KERİM'DE HÜVE	51-78
5. HZ. MUHAMMED'İN HÜVE'Yİ BEYANI	79-91
6. VELÂYETİN HÜVE ANLATIMI.....	93-100
7. HÜVE'NİN BU ZAMANDAKİ AÇILMASI.....	101-117
8. HATİME.....	119-123
9. LÜGATÇE.....	125-130
10. YAYIMLANMIŞ ESERLER.....	131-133

Bu kitabımızın daha iyi idrak edilmesi için, daha evvel yazmış olduğumuz kitaplarımızın tetkik edilmesi terakkiye vesile olacaktır. Bu kitabın okunup anlaşılması da yayımlayacağımız "**Kur'an-ı Sırr-ı İlâhî**" kitabımızın daha iyi idrak edilmesine zemin hazırlayacaktır. Kitaplarımız manevi yolda terakki etmek isteyen gönüller için yazılmıştır.

D İ B Â C E

B İ S M İ L L A H İ R R A H M A N İ R R A H İ M

‘**Allah**’ ve ‘**Hüve**’ lafızları ilâhî kudreti işaret eden ifadelerdir. Hüve, ilâhî kudreti işaret eder. Ancak Hüve isim değildir. Allah, Hüve’nin ismidir. Bu kitapta Hüve lafzındaki ve Allah ismindeki hususiyetler ifade edilmeye gayret edilmiştir.

Allah ismi ilâhî kudretin tatbikat ismidir. Tatbikat-taki bütün isimler Allah ismine bağlıdır. İnsanların zikrettiği; *tanrı, ilâh, tengri god* vb. isimler Allah ismini tam mânâsı ile karşılayamaz. Gerçi o isimlerle de yaratıcı kudrete niyet edilmiş olmaktadır. Ancak kişi hangi ismi zikrederse o ismin makam ve feyzinden nur alır. Peygamberimizin bildirdiği “**Allah**” ismini zikredenin feyzi de tam olur.

Kur’an’da zikredilen **Hüve**, haddizatında umumiyetle sadece bir zamir olarak kabul edilmektedir. Ancak dikkat edilirse Kur’an’daki kelimeler, harfler ve noktaların dahi pek çok mânâ ifade ettiği vâridir.

Bu cümleden olarak elbette ki Kur’an on beş asırdır ifade ve tefsir edilmesine rağmen ondaki mânâ ve hususiyetlerin namütenahi olduğu görülmektedir. Bu ba-

kımdan Kur'an'ı tam olarak ifade etmek mümkün görülmemektedir. Kıyamete kadar da kâim olan Kur'an'ın her devre hitap eden hususiyetler taşıdığı görülmektedir. Ancak Kur'an'ı anlamamanın ve bilmenin doğrudan doğruya Allah'ın bir ikramı olduğunu düşünmek daha yerinde olur.

Bugünün insanların günlük yaşamdaki konulardan ziyade dünya dışı olayları ve anlayışları ihtiva eden bir noktaya geldikleri görülmektedir. Zamanımızdaki insanların tekâmülü artık dünya sınırlarının dışına çıkmaktadır.

Rabbimiz yakınlık lütfettiği zamanın ilâhî gönüllerine Kur'an'ın o zamana hitap edecek hususiyetlerini açıp bildirmiştir. Bugün için de, Kur'an'da geçen “**Hüve**” lafzının hususiyetlerinin lütfedildiği görülmektedir. Aslında ‘O’ zamiri olarak tarif edilen Hüve, hakikat-i ilâhîyeyi işaret eden çok büyük bir hususiyettir ve Kur'an'da pek çok âyette geçmektedir.

Kur'an'da geçen **Hüve/Hu** lafzı, kudret-i ilâhîyeyi işaret etmenin yanında işaret zamiri, şahıs sıfatı ve cümledeki yerine göre muhtelif anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak kitaplarımızda zikrettiğimiz âyetlerdeki “**Hüve/Hu**” lafzı ilâhî kudretin zâtîyyetini işaret eder. Şurası muhakkaktır ki, her varlık Hüve'den neş'et ettiğinden, Allah'ımız Kur'an'da zikrettiği bütün varlıkların yaratılış kaynağı olarak Hüve'yi göstermiştir.

Allah'ımız Hüve lafzı ile Kur'an'da zikredilen her varlıktaki tecellisini işaret etmektedir. Çünkü müspet olsun menfi olsun her varlığın, her düşüncenin, her arzunun yaratılış menşei yine kendisidir.

Bugün öyle bir açılma var ki, bu açılmayı idrak hiç de kolay değildir. Bugün bu açılmaların da hususiyetleri açılmaktadır. Hüve, Allah'ın zâtiyet-i ilâhîyesini işaret etmektedir. Bütün isim ve varlıklar O'ndan yaratılmıştır.

Müspetin feyzi Hüve'den olduğu gibi menfinin de feyzi yine Hüve'dendir. **'Lâ Mevcude İllâ Hu / Hu'dan başka mevcut yoktur'** hükmünce böyledir. Nitekim Kur'an'da buyrulmuştur:

Fâtır sûresi 6. âyetinde;

"Şeytan şüphesiz sizin düşmanınızdır. Siz de HU'yu düşman tutun. Şeytan HU'nun hizbini (tarafdarlarını) cehennem ashabı olmaya davet eder. "

Yâsîn sûresi 60. âyetinde;

"Ey Âdemoğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü HU sizin apaçık bir düşmanınızdır" demedim mi?" buyrulmaktadır.

Her varlık, müspet menfî her şey Deryayı Nuru Muhammed'den halkolunmuştur. Bir varlığın O'nu inkâr etmesi olmaz. Müspeti de menfiyi de yaratan Hu, her varlıktan görünür. Her varlık kendisine lütfedilen ilâhî feyz devam ettiği müddetçe varlıktır ve her varlık kendisine verilen ismin ifadesidir. Eğer bu feyz cereyanı olmazsa varlığın görünmesi olmaz. Allah'ın inkâr edenlere Yevm-i Kıyamet'te kelâm eylememesi o varlıktaki ilâhî feyzin kesilmesini işaret etmektedir.

Lâ Mevcude İllâ Hu” düşünülduğünde, hiç bir isme HÜVE'den ayrı bir varlık atfedilemez. İsimlere Hüve'den ayrı bir varlık (vücut) verildiği zaman Hüve'nin dışında ikinci bir varlık düşünülmüş olur; bu takdirde “**mekre**” düşünülmüş olunur. Mekir de makbul olmaz.

Hüve, bugüne kadar hususiyede kalmıştır. Bu husus Hüve'nin Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesi ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. O'nu anlamak hususi bir idrak gerektirir. Çünkü yaratıcı ilâhî kudret, Hüve ile zâtîyet-i ilâhîyesi hakkında çok ileri bilgiler lütfetmektedir.

Hüve daima hususiyede kalmıştır. Bugün açılmasına rağmen yine de hususiyededir. Maalesef insanlar Hüve'nin bu zamandaki lütuflarına karşı ilgisizdirler.

Allah'ın bu son devirde insanlara lütfedeceği en

büyük bir rahmet de Hüve'nin hususiyetini açmasıdır. Niye bugüne kadar beklendi de şimdi açıldı? Eğer dinî yaşamın ağırlıklı olduğu eski zamanlarda bu hususiyet açılmış olsaydı pek çok tepkiyle karşılanabilirdi. Ancak bugün bu konu insanlar tarafından normal ve natürel karşılanmaktadır. Bugün Allah kendi zâtîyet-i ilâhîyesini her zamanda açtığından daha ileri olarak umuma açmakta, buna rağmen insanlar önem vermemektedirler.

Son zamanda Allah'ın Hüve arzusu ile insanlar Hüve lafzını yazmaya, çizmeye başladı. Her varlık makamına göre Hüve'yi zikretti; camilerde levhalarda Hüve yazıldı. Allah'ın bu zamandaki Hüve arzusunun insanlardaki tatbikatı herkesin makamına göre tecelli etmektedir. Her şeyin dönüş noktası '**Hüve**' olduğu için gerçek tevhid Hüve'dir.

Kur'an'ı Kerîm'in bugüne kadarki tefsirlerinde her zaman ve makama hitap eden çok değişik anlamalar ve yorumlar olabilir. Lâkin Hüve sırrının açılması ile Kur'an'daki tevhid-i ilâhî öyle bir şekilde ortaya çıkmıştır ki bütün değişik gibi görünen mânâlar tam bir tesanüd içinde birleşmişlerdir.

Hiçbir varlık, düşünce ve tahayyülât, Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesine yani Hüve'ye teşbih edilemez. Hüve hepsinden müstağnidir ve hiçbir şey ile de teşbih edilemez, çünkü bütün isimleri kapsar. O'nun için Hüve

hiçbir ortak kabul etmeyen bir lafızdır ve Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesini işarettir. O'nun için Rabbimiz Hüve ile dua etmeyi zâtîyet-i ilâhîyesini açmış olduğu velâyetine lütfetmiştir. Çünkü Hüve, '**tam tevhidi**' göstermektedir. Bu sırdan hissement olan gönüller Allah'ın arzu buyurduğu şekilde anlamış ve anlatmıştır.

Bütün isimlerin Allah'a ait olduğunu tasdik, '**Lillahil Vahidil Kahhar**'dır. Bütün isimlerin Allah isminde cem olmasıdır. İsimler, insanların Allah'ın ilmini idrak etmesi içindir.

İnkılâb-ı Kebir'e, yani Lillahil Vahidil Kahhar'a giderken, "**Lâ Mevcûde İllâ Hu**" idrakinin daha vazih anlaşılacağı görülmektedir.

Rabbimiz Kur'an-ı Kerîm'de Hüve'yi hususiyede tutmuştur. Hüve'nin anlamı ve açılması İnkılâb-ı Kebir'e yakın bildirilmiştir.

Hz. Süreyya Beyefendinin buyurduğu gibi, "**Mürşid İmam /Reis-ü'l Mürşidîn**'lerde Hüve sırrı açılmıştır. Onun için Hz. Süreyya; "**Bizi ancak tam er (Hüve'nin açıldığı bir gönül) anlar ve anlatır**" buyurmuştur. Hüve'nin açılıp zuhur ettiği gönül noktası aynı zamanda İsm-i Azam'dan hissemendir.

Maneviyat kişisel arzulara göre dünyayı düzenle-

mek değil, Allah'ın düsturuna uymaktır. Bazı din adamları vaazlarında velâyet dışındaki geçmiş ulemanın sözlerini anlatmaktadır. Lâkin bu sözler insanlar üzerinde geçerli olmamaktadır. Fakat velâyet makamının sözü her zaman için geçerli olmaktadır.

Hüve, zâtîyet-i ilâhîyesini herkese bildirmez. Ancak arzu ettiği gönüllerde tatbikata koyar. Hüve; **“Bana ulaşmak istiyorsanız, ‘Allah’ ismimi zikredin”** buyurmaktadır.

Allah ismini zikretmekle tabu olarak zikredilen bütün ilâh isimleri küsûfa uğrar. Böylelikle insanların uydurduğu hiçbir ismin geçerliliği kalmaz.

İlâhî varlık düşünüldüğü zaman, o azamet-i ilâhîyeyi kelimelerle ifade etmek mümkün değildir. Ancak O'nun açıldığı gönül noktasının himmeti ve tatbikatı ile bilgi sahibi olunur.

Kur'an'da **Hu/Hüve** lafzı aynı zamanda peygamber ve veli olan gönül noktalarını işaret eder. Âyetlerde **“Hu'ya talimat verdik”** buyrulmaktadır.

Kelimeler ile o azamet-i ilâhîyeyi ifade edemiyoruz. Hu, Allah'ın ilâhî arzusunun tecelli ettiği makamdır. Peygamberimiz; **“Mâ arefnâke hakka ma'rifetike ya Maruf / Senin marifet-i hakikatine hakkıyla arif olmadık ey Maruf”** buyurmuşlardır.

“**Maruf**”, bilinmek istenen ilâhî kudrettir. Ancak her şeyden münezzehtir. Maruf, (bilinmek istenen hususiyet) kelimesini zikretmekle Peygamberimiz Allah’ın o arzusuna iltica etmiştir.

Mücâdele sûresi 22. âyetinde;

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğu Allah'ı ve resulünü tahdid edenlere (başkaldıran, muhalefet edenlere) meveddet besler bulamazsın. Babaları veya oğulları veya kardeşleri veya (hısımları, hemşerileri....) olsalar bile! İşte onların kalblerine imanı yazmış ve HU'dan bir ruh ile el vermiştir. (desteklemiştir) Ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere dâhil eyler. Kalıcıdırlar orada. Allah onlardan razı, onlar da HU'dan razıdırlar. İşte onlar "hizbullahtır." Dikkat! Muhakkak ki hizbullah... Onlardır müflihun (felaha erenler) buyrulmaktadır.

"Gönül sahibi", Hu'dan bir ruhtur. **"Hizbullah"**, Allah'ın taraftarı, yani velâyettir.

Bir gönle mülaki olunca onu destekleyen Hüve'dir. Maneviyatta devamlı olanlar, artık iman ve idrakte de daimidirler ve kurtuluşa ererler. Manevi yetişmede, itiraz eden hısım-akraba ile de bir mücadele yaşanmaktadır.

Bakara sûresi 132,133,136. âyetlerinde şöyle buyrulmaktadır:

"İbrahim kendi oğullarına vasiyet ettiği gibi Yakub da vasiyet etti: "Oğullarım Allah sizin için 'ed-din'i seçti ancak Müslüman olduğunuz halde ölünüz" (132)

"Yoksa siz, Yakub'un vefat anında, orada şahidler miydiniz? Oğullarına: "Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?" demişti de, onlar: "Senin ilahına ve babaların İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilahı olan tek bir ilaha (İlah-ı Vahid'e) ibadet edeceğiz; bizler Hu'ya teslim olanlarız (Müslümanlarız)." demişlerdi." (133)

"Deyin ki: "Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarına indirilene, Musa ve İsa'ya verilen ile peygamberlere Rabbinden verilene iman ettik. Onlardan hiç birini diğerinden ayırdetmeyiz ve bizler Hu'ya teslim olanlarız (Müslümanlarız)." (136)

Allah dininin anlatıldığı bu âyetlerde; **"Biz Hu noktasına Müslümanlarız"** buyrulması zamanın Hu noktasına teslim olmayı işaret etmektedir. Bütün pey-

gamberler birbirini tasdik ettiği halde, insanlar bir olan dini parçalarsa elbette yanlış olur.

Bakara sûresi 137. âyetinde;

"Onlar da, sizin Hu'ya iman ettiğiniz gibi iman ederlerse muhakkak hidâyete ermiş olurlar. Şayet (HU noktasından) yüz çevirirlerse; (o zaman) onlar şikaka (çekişmelere-anlaşmazlıklara) düşerler." buyrulmaktadır.

Bu âyet HU noktasından yüz çeviren ehl-i zâhirin halini de işaret etmektedir. Zamanın İnsanı'na itiraz ve red, insanları çekişmelere, anlaşmazlıklara düşürür. Hu noktasına iman esastır. Hu noktası zamana göre nasıl tarif ederse öyle iman edilmelidir. Zamanın İnsanı'na iman ile terakki hâsıl olur.

Allah'ımız, Hz. Muhammed (s.a.v) ile indirdiği İslâm'a göre kullarını muhakeme edecektir. Kullar ise kendi akıllarına göre davranmak istiyorlar. Bunlar İnd-i Bari'de makbul tutulmuyor.

Bugün iman noktasında yanlışlıklar vardır. Hâlbu ki Allah'ın ilâhi nizamındaki hususiyetinin meydana çıkması lazımdır. Bizim çalışmalarımızdaki niyetimiz budur.

Allah'ımız ilâhî arzu ve beyanlarını her zamanda "**Zamanın Sahibine**" inzal buyurmuştur. "**İnnehû alîmun bi zâtîssudur /Sadırların zâtı ile bilici**" sırrı ile bu arzu ve ilhamlar bütün insan kalplerinde işrak bulur.

Yedi semalar ve Sidret-ü'l Münteha'nın yaratılması Deryayı Nuru Muhammed iledir. Her varlık O'na tâbidir. Peki, bunlardan başka âlemler, varlıklar var mıdır? Âlem-i Â'mâ haber verilmiş ancak bahsedilmemiştir. Âlem-i Â'mâ Allah'ın zât âlemidir. Allah'ın başka arzu ve tatbikatları var mıdır? Elbette vardır, tahdit edemeyiz.

On sekiz bin âlem, yirmi altı bin âlem buyrulmuştur. Ancak Hüve bütün bu âlemler ve varlıklarla da kısıtlanamaz. Hüve zamirini O'nun sonsuzluğunu işaret etmek için zikrediyoruz. Hüve zamiri O'nun sonsuzluğunu ve azamet-i ilâhîyesini ifade edemez, ancak işaret eder.

Peygamberlerdeki ve velilerdeki hakikat-i ilâhîyeyi Rabbimiz Kur'an'da Hüve lafzı ile işaret buyurmuşlardır. Kur'an'daki sır bu şekilde ifade buyrulmuştur. Nasıl ki Hüve'yi tam olarak bilmek mümkün değildir, o halde peygamber ve velileri, yani zamanın gönüllerini de tam olarak bilmek mümkün değildir.

Hz. Pir Abdülkadir Geylânî'nin tacı dört dilimdir. **Terk-i Dünya, Terk-i Ukba, Terk-i Hesti ve Terk-i Terk...**

Terk-i Hesti; bütün heveslerden geçmektir. O’nu varlıklar ile tahdit etmemektir. **Terk-i Terk**; (Terk etmeyi de terktir) O’nu ifade etmek mümkün değildir, anlamındadır.

Bizim insan varlığımızla O’nu ihata etmemiz mümkün değildir. Acizliğimizi idrak ve ikrar ediyoruz ki, bu O’na olan imanımızdır. Terk-i Terk’in bir anlamı da kulun kendini aciz görüp tevazuya gelince, Allah’ın tecelli ederek feyzini lütfetmesidir. Bu, aynı zamanda “**zillet**” hâlini de işaret eder.

Hüve konusunun bu âlemde telaffuz edilmesi icap etmektedir. Bugün hâlâ Peygamberimiz için ‘*geldi-gitti*’ denilmektedir. Peygamberimiz her zaman için mer’iyyettedir. Çünkü O Hüve’nin görünmesidir.

Varlıklar Deryayı Nuru Muhammed’den halk olduklarını idrak edip ikrar ederlerse, o zaman hakikate varmış olurlar. Deryayı Nuru Muhammed’in asliyeti anlatıldığı zaman Hüve’yi işaret etmiş oluyoruz.

Geçmiş peygamberler devrinde Hüve’den görünen peygamberlere yapılan itiraz o kavimlerin kıyameti olmuş ve helâk edilmişlerdir. Bugün Hüve hususiyeti umuma açılmaktadır. Ancak insanların ekserisinin reddi veya kabulü bir yana, bu hususiyetle ilgilenmemekte oldukları görülmektedir. Bu da bir takdir olsa gerekir.

Bugün insanlar kıyameti arzu eder duruma gelmişlerdir Bu, Allah'ımızın İnkılâb-ı Kebir arzusunun yaklaşmakta olduğunun bir işareti olsa gerekir.

Hüve, Allah'ımızın zâtîyet-i ilâhîyesini işaret eden namütenahi azim bir hususiyettir. Hüve kitabının yazılması ile Hüve konusu nihayet bulmaz. *'Hüve bu kitapta yazılanlar kadardır'* demek hatadır. Hüve'nin arzularının nihayeti söz konusu olmadığından *'bu kadar'* demek ilm-i ilâhîyi kısıtlamak gibi olur ki, asla makbul olmaz. Hüve ile ilgili ilim lütfedildikten sonra artık bütün fiiliyatın Hüve'ye ait olduğunun nâs tarafından bilinmesi icap eder.

Hüve'yi daha iyi anlamak, O'nun zâtîyet-i ilâhîyesini daha iyi idrak etmek demektir ki, onun için de bu esfele safilîn âleminin nihayet bulması ve bu yeni ilim ve idraki kaldıracak evsafa yeni bir âlem tatbikatının başlaması icap etmektedir.

Gelmiş gelecek her şey HU'nun arzularının tecellileridir. Sadece bu izah bile yaratılmış her varlığın üzerindedir.

Huve't-tevfiku'r Refik
ELL HACC HÜSEYİN VEDAD

H Ü V E

B İ S M İ L L A H İ R R A H M A N İ R R A H İ M

Allah'ımız; "**Küntü kenzen mahfiyyen, feah-bebtü en u'rafe fehalektül halka liu'rafa bihi...** Ben gizli hazineydim bilinmekliğime muhabbet ettim de halkı yarattım **HU ile bilineyim diye**" buyurmuşlardır.

Bu yaratmadaki özellik Allah'ın ilâhî isimlerinin hususiyetlerinin tahakkuk etmesidir. Allah'ımız; "**Ken-dimden kendime bilinmek istediğim şey, Bende zuhur eden hususi isimlerimin içinde olan hikmet-i ilâhîyenin tatbikatını görmemdir.**" buyurmaktadır.

Bu âlem velâyet ile başlamıştır. Hz. Âdem'e Allah kalben hitap etmiştir; velâyet budur. Allah'ımızın; "**Muhakkak ki ben Arz'da (yeryüzünde) bir halife kılacağım,**" (Bakara 30) hitabı velâyet arzusundan kaynaklanmaktadır.

Hiz. Âdem yaratıldıktan sonra dünya mânâsını bulmuştur. Nihayette de Sırr-ı Âdem ile velâyetin bilinmesi, yani Allah'ın bu konuyu bildirmesi vardır. O yüzden Hüve'yi Rabbimiz arzu buyurduğu gönül noktasında

açarak arzu buyurduğu gönüllerde yansımalarını tatbik eylemiştir.

“Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah” beyanında ilk defa **“Lâ ilâhe illâllah”** buyuran Hüve'dir. Allah; **“Muhammedun Resûlullah”** beyanı ile Deryayı Nuru Muhammed'i zikretmiştir.

Bu ilâhî tertibin izahı; Hüve'nin, Allah ismi ile tatbikat yapacağına ve tatbikatın **“Muhammedun Resûlullah”** ile meydana çıkacağına işaretidir. Resûlullah, Allah'ın **“Resûl”** ismi ile Hüve'yi idrak etmeleri için ilim lütfettiği gönül noktası olarak da düşünülmelidir.

Bu tatbikat Hüve ile başladı ve Hüve ile nihayete erecektir. Nihayetinde her şey O'na dönecektir. Çünkü her şey O'nun kendinden kendine olan aşkıdır. Aşk ile yarattı ve aşk ile bütün varlıkları kendinde toplamaktadır. O yarattığı varlıklarda aşkın hissiyatını duyar, tecellisini görür. Bütün âlemlerde lisanlar değişik olabilir ama Hüve değişmez.

Hüve kendisindeki sonsuz zenginliği temaşa etmek istedi ve bütün bu âlemleri **“Kün”** emr-i ilâhîsi ile halkeyledi. İkinci **“Kün”** emri ile her şey asliyetine dönecektir. Kendi zenginliğini temaşa eden Hüve, bunu kendisinde cem eylediğinde yeni bir yaşamın başlangıcını var eyleyecektir.

Hüve'nin kendisinde toplanan varlıklardaki idrak esasta Hüve'nin onları ilk yaratılış arzusundaki (Musavvir) lütfettiği idraktır. Hüve onları yine kendisinde cem eylediğinde kendinden kendine olan idraki tamamlanmış olmaktadır. Yani bu idrak Hüve'nin; **“bi-linmekliğimi arzu ettim, âlemleri yarattım”** ilâhî beyanındaki arzudur. Bu, mevcut bilişin daha ileri bir açılması olarak yeni bir yaşam tatbikatı zuhur edecektir.

Kendisinden kendisine sonsuz bir kudret, enerji ve varlıktan bahsetmek icap ettiği zaman Hüve lafzını zikrediyoruz. Ancak o kudret-i ilâhîye kendi varlığındaki hususiyetleri ve namütenahi arzularını temaşa etmek için kendisinde bulunan namütenahi enerjilerin bazılarını isimler vererek teşkilatlandırmıştır ki, o isim verdiği varlığa ferdiyet yani şahsiyet lütfetmiştir. Böylece kendindeki ilâhî arzuların bazılarını belirgin hale getirmiştir. İşte bu **“Feridürrahman”** sırrıdır ki, Rahman'ın verdiği ferdiyetin mânâlarından biridir.

Bu isimler, bu idrake gelip de **Feridürrahman** gönlünden helâllik dileyerek aff-ı mağfiret isterlerse, o isimler mahfî halde kalmayıp tekrar ilâhî enerji ile birleşip ferdiyet alarak görünürler. İşte bu **“Feridürrahman”**ın bir anlamıdır. Onun için o isimden helâllik isterler ki, **Rahmetenli'l Âlemîn** olan ferd, bizzat Hüve'nin kendisidir.

Zamir olarak ifade edilen Hüve, Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) tarafından Kur'an-ı Kerîm'de belirtilmiş ve Hüve'nin hususiyeti anlatılmıştır.

Hüve hiçbir isim ve varlık ile tespit, takdir ve tahdit edilemeyecek ilâhî hususiyettir. İlâhî yaratıcı kudret bütün isimlerin yaratıcısıdır. Sadece bir isimle belirtilirse eksik telaffuz edilmiş olur. Çünkü bütün isimler tespit ve tarif içindir.

Bütün varlıkların cevher-i esası kendisi olduğuna göre O'nu herhangi bir isimle değerlendirmek mümkün değildir. Bu bakımdan Rabbimiz velâyet makamı tarafından kendisinin **Hüve/Hu** olarak işaret edilmesini arzu buyurmuştur. Bu durumda Hüve ilk defa Sevgili Efendimiz tarafından telaffuz edilmiş ve anlatılmıştır.

Sevgili Efendimiz Hüve sırrının hususiyetlerini va'z eylerken bu âlemin yaşantısını anlatmış, ayrıca ilâhî âlemin yaşantısını işaret etmiş ve varlık âleminin yaratılmasından evvelki durumu da haber vermiştir. Yani ilâhî kudret; "**Beni bu şekilde zikredin**" buyurmadan evvelki durumu bizlere haber vermiştir.

Hüve, Arapçada "O" demektir. Türkçe'de de 'O' zamiri isim ve sıfat olmadığı halde işaret zamiri olarak ifade edilir. Bu anlatım gramer bakımındandır. Tâbii ki Peygamberimiz "**Hüve**"yi zikrettiği için biz de Hüve'yi zikrediyoruz.

Hüve/Hu (O zamiri) hem Allah'ı işaret etmekte hem de O'nun hiçbir şey ile kıyaslanamayacak bir hususiyet olduğunu işaret etmektedir.

Hüve'nin zâtîyet-i ilâhîyesindeki husus şu olsa gerekir; Hüve'nin kendisinin bilinmezliği sebebiyle "O" zamiri ile mütalaa edilmiştir. Hüve bilinmeye kalkılırsa bu âlem Hüve'nin ifade ettiği mânânın şeklini almak zorunda kalır. Onun için ilâhî program icabı tam olarak açılmamıştır. Açılırsa âlemlerin şirazesi bozulur.

Kur'an'da İnkılâb-ı Kebir gününe büyük önem verilmiştir. İnkılâb-ı Kebir'de bütün varlıklar Hüve idrakine gelecekler ve her şeyden münezze olan ilâhî kudreti temaşa edeceklerdir. O zaman Hüve tebeddülât ile âlemleri değiştirmiş olacaktır. Tanrı, ilâh ve benzeri kudret-i ilâhîye isimlerinin hakikati anlaşılınca mevcut nizam da tebeddül etmiş olacaktır. Bu, Hüve'nin kendinden kendine bilinmekliğini arzu etmesinin bir tatbikatı olsa gerekir.

İnsan ahirete göçmeden kendi varlığından vazgeçmez. Daima kendi varlığını ortaya koymaya çalışır. Ancak Allah'ın lütfettiği hususi gönüller müstesnadır. Onlar Hakkın lütfu ile daima tevazudadırlar.

İnkılâb-ı Kebir'de Hüve'deki hususiyet açıldığında, bütün âlem bu arzuya münkalib olarak tebeddülâta uğrayıp değişecektir. Bu azim bir konu olsa gerekir. Bu du-

rumda Hüve nasıl anlatılabilir? Bu, mümkün değildir. Bugün İnkılâb-ı Kebir'e gidilirken Hüve'yi kabul eden insanların bir avuç kalmış olduğu görülmektedir.

Bu âlemleri yaratan Hüve'nin bizim bu semâmızla birlikte yedi sema halkeylediği düşünülduğünde bugüne kadar bilinen âlemler ile o sonsuzluğu ifade etmenin mümkün olmadığı görülecektir.

Sonsuz âlemleri insanlar kendi sıfatî varlıklarına göre değerlendirmeye kalkmaktadırlar. Nitekim yakın zamana kadar maddenin en küçük halinin Atom olduğu düşünülürken, atomların içinde de proton ve nötronların ve bunların da içinde kuarkların olduğu keşfedilmiştir. Bunun ötesinde de namütenahi varlıklar olduğu düşünülebilir. Bu durumda âlemlere göre o varlıklar kadar dâhi bir varlığımızın olmaması söz konusudur.

O zaman varlığımızı nasıl ispat edeceğiz? Bunu idrak etmek ve ifade etmek de mümkün değildir.

Bir insan kendisini karşısındaki bir insana ne kadar anlatabilir? Kendisindeki hâsletleri, duyguları, sevinçleri, üzüntüleri, fikirleri ne kadar anlatabilir? Bugün anlatılmak istenen, kişinin duygu ve fikirlerinin gelecekte de değişebileceğidir. Peki, kişi kendini anlatamazken, her an yeni bir şanda olan Allah nasıl anlaşılacaktır?

İnsan kendisini tanımakla Allah'ı tanımaya başlar. Çünkü insanın asliyyet-i ilâhîyesi Allah'tır.

Kur'an'daki Hüve, sığata işaret eden bir kelime değildir. Hüve, hiçbir sıfatı ifade ve işaret etmeyen, ancak Kudret-i Zâtîyyet-i İlâhîyyeyi, yani Hakkın kendisini işaret eden bir lâfızdır.

Allah'ın vasıfları saymakla bitmez. Diğer âlemlerde Allah'ın kendisini nasıl anlattığını bilemeyiz. Âlemlerdeki isimlerinin tarifini bilemıyoruz. Öteki âlemlerde de O'nu zikretmek için, hiçbir isimle kısıtlamamak için Hüve olarak zikrediyoruz. O'nu hiçbir şey ile değerlendiremeyiz. Çünkü ne denirse zaten O'dur.

Hüve'yi hiçbir sıfat ile idrak edemeyeceğimizi bize lütfettiği için Rabbimize şükrediyoruz. Rabbimiz belki diğer âlemlerde de Hüve lâfzı ile kendisinin zikredilmesini arzu buyurmuştur.

İnsandan arzu eden Allah'tır. Bir kişi ne arzu ediyorsa, o arzu da Allah'ın ondaki tecellisidir.

Tekvîr sûresi 29. âyetinde;

"Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz" buyrulmaktadır.

Allah'ımız devamlı olarak yaratmadadır. Bu dünyadaki varlıkların adedi, gelmiş geçmiş sayısız varlıkların hesabı bilinemez. Şu küçük dünyamızda bu kadar namütenahi yaratma var ise, âlemlerde nasıl bir tatbikat vardır, bunları da bilmek mümkün değildir.

Yaratılanın yaratana görmesi de mümkün değildir. Çünkü "**Bir**"den yaratılmış olanlar O'nu göremezler. Yaratılmış olan, herşeyi "**Bir**" hâle getiremez. Ama onları yaratan, her an onları kendinde bir bütün olarak bilir, görür ve işitir.

Mücâdele sûresi 1. âyetinde;

"...Muhakkak ki Allah Semi'dir, Basir'dir."
buyrulmaktadır.

Yaratılmış varlıklar birbirini bilir ama Yaratanı bilmesi her şeyi cem etmesi ile olabilir. Onun için de kudret icap eder. Hususiyede her şeyi bir bilen ise, her şeyin kendi olduğunu idrak eder ve o gönül aslın bir parçası olduğunu görür. O zaman da O'nu tam mânâsı ile bilemez. O, dünyada Hüve olarak işaret ediliyor.

Diğer âlemlerde nasıl ifade edildiği bilinmiyor. O âlemlerde hangi ifade ile bildirildi ise öyle bilinmektedir. Bu, şu olsa gerekir: "**Hüve tam olarak bilinemez**"

Lokmân sûresi 26. âyetinde;

"Semâvatta ve arzda olanlar Allah'ındır. Şüphesiz Hüve müstağnidir (Ganiy), övülmeğe layıktır (Hamîd)" buyrulmaktadır.

Hüve'yi müspet ve menfi ile de tahdit etmek mümkün değildir. Hüve övülmeye layıktır. Âlemde Celâl-Cemâl her şey vardır ama Hüve her tatbikatın üzerinde, her şeyden müstağnidir.

İnsanlar Allah'ı dünyevî yaşama göre değerlendiriyorlar. Ancak Hüve bütün bu değerlendirmelerin fevkindedir. Hüve bütün bunlardan müstağnidir. Yaşadığımız âlemin icapları ile Hüve'yi değerlendirmek mümkün değildir.

Rabbimiz her varlıkta bir şekil, suret, meşrep, neşe ve karakter ile zuhur etmiştir. Onun için her varlık kendindeki hâle göre O'nu idrak eder. Ancak Hüve'nin yakınlık lütfettiği gönüller mânâ olarak güzel bir hususiyete ermişlerdir. Nitekim Kur'an'da peygamber ve velilerin Hüve'den görüldüğü beyan edilmiştir.

O'na bir vücut atfedilemez. Çünkü bütün vücutlar O'nundur. Sonsuz azamet-i ilâhîyeyi idrak mümkün değildir.

Bir takım insanların tanrı diye taptıkları kendileri

gibi yaratılmıştır. Hz. Abdülkadir-i Geylânî; “**Kendi gibi ölümlüye tapan mel’undur**” buyurmuşlardır.

Tatbikatta ilk isim olarak “**Allah**” lütfedilmiştir. Bütün isimler Allah isminden sonra ifade edilmiştir. Maneviyat-ı hususiye ise **Hüve** ile işaret etmektedir.

Allah ve Deryayı Nuru Muhammed isimleri alem-lerdeki tatbikat isimleri olarak Hüve'nin isimleridir. Bu isimler bütün varlıklar üzerinde hak ve hüküm sahibidir.

Hüve her isme bir hususiyet vermiştir. Nizam, adalet, yargılama, mükâfat ve ceza, müspet ve menfi her şey Allah ismine bağlıdır. O halde Allah ismi Hüve'nin nizamının tatbikat ismidir. Onun için “**Allah**” ismi İsm-i Câmi'dir.

Hüve, Allah ismi ile kendisinin zikredilmesini arzu buyurur. Haşr sûresinde; “**Hüve Allahullezi lâ ilâhe illâ Hüve / Hüve Allah'tır ki Hüve'den başka ilâh yoktur**” buyrulmaktadır. Yine; “**Lehul esmâ-ül hüsnâ / Güzel isimler Hu'nundur.**” buyrulmaktadır. En güzel isimlerden işaret edilen zâtî velâyet isimleridir. Peygamberimizin; “**Görüldüklerinde Allah hatırlanır**” buyurduğu gönüllerdendir. O hâlde Hüve, velâyet isimleri ile kendisine iltica edilmesini sevmektedir. Çünkü o isimler Allah'ın arzularını ifade etmektedir. O isimleri zikretmekle Allah'ın arzularını zikretmiş oluyoruz. Terak-

ki etmek için o isimlerden nur ve feyz alınması ve o isimlerin idrak edilmesi icap eder.

Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesini Hüve'den ayırmak mümkün değildir. Esmâ-i Celîle'den Allah görünür, ancak onlar aynı zamanda tatbikat isimleridir. Misal olarak "**Adl**" ismi Allah'a ait bir isimdir. Adalet tatbikatının zuhur ettiği bir isimdir. Allah'ın isimlerini birbirlerinden tefrik etmemek gerekir. Allah ismi ile Hüve lafzını tefrik etmemek gerekir. Hüve, velâyet noktasında Allah'ımızın fiili icrasını mer'iyete koyduğu hususiyettir. Hüve, tatbikat noktasında mabud ismi olarak Allah ismini lütfetmiştir. Tatbikatta bütün işlerin neticelenmesi Allah isminde olur. "**El Kahhar**" (kahreden) ve "**el Afüvv**" (bağışlayan) Allah isminde tatbikat bulur. Hüve'nin zâtîyet-i ilâhîyesinde ise varlıkların hususiyetleri ve hakikatleri açığa çıkararak bu noktada her şey mecz olur, birleşir ceza ve af isimleri artık bu noktada tatbikat görmez.

Allah'ın lütfu ile ilâhî yolda yetişmiş olan peygamber ve veliler Hüve'den başka ilâh olmadığını ifade etmişlerdir.

Hüve'yi velâyet idrak edebiliyor. Çünkü Hüve velâyette açılarak kendisini anlatıyor. Velâyet Hüve ile dua ediyor. Ama ehl-i zahire velâyet nasip buyrulmadığından Hüve konusunda suskun kalmaktadırlar.

Dünya sıfattır, insanlar sıfatîdir. Velâyet Hüve'yi

zikreder. Velâyet zâtîyyetten görüldüğü için Hüve'yi O'nun bildirdiği kadarıyla idrak etmiştir.

Sıfat ehli O'nu zaten kavrayamaz. Cismaniyet almış olanların O'nu görerek kavramaları mümkün değildir. Ancak âsârını (eserlerini) temaşa edip O'nu idrak etmeye çalışırlar. O'nu akıl yoluyla ve düşünce ile bilmek mümkün değildir. Varlıkların bu kavrayışa sahip olsalar dâhi idrak edememelerinin sebebi şu olsa gerekir: Bir varlığı müşahede edebilmek ve bir varlık hakkında tam bir bilgi ve kanaat sahibi olmak için o varlığı her halinde görmek icap eder. Görmek için de O'nun dışında bir varlık olması lazımdır. Bu da mümkün değildir. Çünkü bütün varlıklar Allah'ın yani Hüve'nin zâtîyet-i ilâhîyesi içinde olan varlıklardır. Dışına çıkılması mümkün olmadığı için tam olarak kavramak mümkün değildir. O'nun dışı diye bir şey yoktur. O'nu idrak edebilecek olan Hüve'nin kendisidir. O, bütün varlıkları görücüdür, O bütün varlıkları sarıcıdır. Varlıklar da O'nun içindedir. Çünkü bütün varlıkları kapsayan Hüve'dir. Binaenaleyh O, insanları idraktedir, ama insanlar O'nu tam idrake gelemeler.

“**Sarıcı nur**” Hüve'nin nurudur. Bütün velâyeti saran nur O'dur. Bu nurun bir insan olarak görünmesi gerekir. Allah'ın tatbikatında O'nun arzusunun kemâliyetinin bir insan olarak görünmesi vardır. O ismin kemâlatı bugün tam açılmış oluyor. Bu tatbikatlar Allah'ın kendisinden kendisine olmaktadır.

En'âm sûresi 103. âyetinde;

**"Gözler (basarlar, görüşler, basiretler...)
Hu'yu idrak edemez; Hüve gözleri idrak
eder; Hüve Latif'tir, Habîr'dir."** buyrulmakta-
dır.

Vahdet-i vücûd kelimesi dünya değerlendirmesi içindedir. Bu dünyanın dışında hangi kelime ile tarif olacaktır? Vücut kelimesi ile hep madde âlemi itibara alınmıştır. Varlık kelimesi de Allah'ın namütenahiliğine bir yerde sınır çizmek demektir, O'nu tarifte eksik kalmaktadır.

Bütün varlık âlemlerinde Hüve'nin zâtîyetini ifade eden bir kelime yoktur. Herkes mevcut olduğu âlemin ifadesi ile Hakkı değerlendirmiştir. Onun için tam tevhidde olarak hiçbir şey ve vasıfla "O" değerlendirilemez.

Allah arzu buyurduğu gönüllerde kendisini nasıl ifade eder? Allah'ın arzu buyurduğu gönüllerde kendisinden kendisine bir ifadesi vardır. Bu yüzden O'nu bir şekilde değerlendirmek mümkün değildir. Onun için Allah, Hüve'yi lütfetmiş ve; **"Benim zâtîyyetimi Hüve ile zikredin, öyle kabul ederim"** buyurmuştur.

Allah'ın zâtîyyetini nasıl vasfedeceğiz? Bunu bilemeyeceğimiz için Hüve lafzı lütuf buyrulmuştur. Hüve,

her şeyden münezzehtir olan Allah'ın zâtîyyetini işaret etmektedir. Her türlü sıfat ve vasfın üzerinde olarak Hüve lafzı ile zikir makbul olmaktadır.

Sıfat, zâtı göremez. Hüve, görülmekten münezzehtir; Allah, görülmekten münezzehtir. Gören, görülen hepsi sıfattır. Hüve'yi idrak mümkün değildir.

Bir varlığı idrak etmek o varlığı görmekle veya muhayyile etmekle mümkündür. Hüve, muhayyile edilmekten de münezzehtir. Allah, idraki idrak olarak kullanmak için vermiştir. Ama idrakin sahibi O'dur. İnsana bütün verilenler, kullanılmak için âriyyet olarak verilmiştir.

Bütün düşünceler O'nundur . Bütün bu insana verilenlerin Allah tarafından âriyyet olarak verildiğini idrak edene -o zaman- bu güzellikleri lütfeder ve geri almaz. Basiret, kendi vücudunun da Allah'a ait olduğunun idrakine varmaktır. Mesela rüya gören rüyasına sahip midir?

Hüve'ye iman kat'i bir imanı gösterir. Çünkü Kur'an'da Allah'ın dunundaki şeylere dua edilmemesi emrolunmuştur.

En'âm sûresi 56. âyetinde;

"Ben Allah dúnundan davet ettiklerinize

ibadet etmekten nehyolundum," de. "Ben de sizlerin havalarınıza tâbî olmam; zira o takdirde ben dalâlete düşmüş ve hidayete erenlerden olmamış (olurum)" buyrulmaktadır.

Varlıklar bugünkü cismaniyetlerini bırakıp herhangi bir şekle ve şemale girseler bile, yine de O'nu idrak etmeleri mümkün değildir. Çünkü her şekil Allah'tan hâsıldır. Şekiller Allah'ın dışına çıkamayacağına ve Allah'ın batın varlığında olduğuna göre, Allah'ı hiçbir şekilde ne akıl, ne mantık ve ne de tahayyül ile tam mânâsıyla idrak etmek mümkün olmayacaktır.

İsrâ sûresi 46. âyetinde;

"Ve (onların) kalbleri üzerine, HU'yu anlamalarını (engelleyen) kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyduk. Sen Kur'an'da Rabbinin VAHDEHU (bir ve tek HU olarak) zikrettiğin zaman, (müşrikler) nefret ederek arkalarını dönerler." buyrulmaktadır.

Âyette müşriklerin vahdet ehlini kabul etmedikleri beyan edilmektedir. Nitekim **"ikilik ehli"** denilen ehl-i zahir Allah ayrı, peygamber ayrı diyerek velâyeti, yani vahdet ehlini kabul etmezler.

Yaşamın hususiyetini ve varlıkların idraki için dünyaya gelmiş insan, müspeti ve menfiyi idrak edip, Allah'a hesap verecek ve sonra Hüve'ye döndürülecektir.

Müspet ve menfi idraki ile yaşamın mânâsını tam idrak etmek lazımdır. Çünkü kişi müspeti ve menfiyi görerek Hüve'yi idrak için dünyaya gelmiştir. Hüve'yi bir nebze idrak için yasak edileni menfi olarak görmek icap eder. Yasak olan zaten insan yaratılışına ters düşer. Uyuşturucu ve içki yasak edilmiştir. Allah'ın yasaklamasında muhakkak hayır ve rahmet vardır. Hz. Âdem'den beri de böyledir. Bu, '**Hüve menfiyi makbul tutmuyor**' demektir.

Müspet ve menfî her şey '**Hüve**'den meydana gelmiştir ve Allah isminin zamiri olan '**Hüve**' ye aittir. Ter-tib-i ilâhî icabı doğruyu da, yanlış da, kişinin bulunacağı terakkî noktasını da tayin eden Hüve'dir.

Hüve noktasında müspet ve menfi gibi zıtlık tatbikatları görülmez. Bu noktada menfi görünme olmaz. Tekmil isimlerin zuhur bulması Allah isminin görünmesi ile ortaya çıkmıştır. Allah'ta her türlü ismin tatbikatı vardır. Allah isminde müspet ve menfinin tatbikat görmesinin sebebi, bu isimlerdeki kemâlat noktalarının tahsil edilerek güzel bir idrak noktasına gelmek içindir. Hüve isimlerden münezzehe bir nokta olduğundan bu noktada sıfat tatbikatı olmaz.

Her isim, hem ilâhî bir icrayı, hem de aynı zamanda o icranın vücut bulduğu ilâhî varlığı ifade eder. İlâhî varlığın sadece bir isimle ifade edilmesi, o varlığı o ismin mazhariyetinde bırakabilir. Ancak Hüve, bilinen ve bilinmeyen bütün isimleri kapsamaktadır. Onun için Arapça'da 'O' manasına gelen '**Hüve**' zamiri kullanılmıştır.

Zamir kelimesi, bir şeyin zatını ve iç yüzünü ifade eder. Zamir aynı zamanda varlığın niyeti, vicdanı, kalbi ve gaybına da delâlet eder ve bütün isimlerin makamlarının kendisi ile kâim olduğunu işaret eden Hüve, ismin yerini tutan rumuzât harflerindedir.

Hüve bütün isimlerin hakikat-i ilâhîyesini ifade eder. Bu sırrı işaretten Sevgili Efendimiz; "**Ya Maruf! Seni lââyıkıyla hamdedemedik. Sen kendini hamd ettiğin gibisin**" buyurmuşlardır.

Hüve'nin isim almış hali Allah'tır. Allah ismi kullara bir rahmet olarak lütfedilmiş, Hüve mahfi kalmıştır. Velâyette yakınlık bulduktan sonra Hüve lisanını kullanmak ancak çok ileri terakkilerde mümkündür. Çünkü Hüve'yi idrak ve zikretmek çok hassas bir konudur. Velâyet için Hüve çok hususiyededir. Hüve, müstesnadır, her şeyden münezzehtir.

Niye bugün bu konuları açmamız isteniyor?

İnsanların çoğu Allah ismini bile anmıyor; Hüve'yi ise bir avuç insan zikrediyor. Kur'an'ın bu hususiyetlerini açacak kimse kalmazsa ne olur? Hüve şimdiye kadar umuma bu kadar ileri ifade edilmemişti. Ancak Allah'ımızın hususiyede yakınlık lütfettiği gönüllerde mahfuz idi, Rabbim O'nu da açıyor, o zaman iş hatme ermiş olmaktadır. Dünyada Allah dininin programı tamamlandığında dünya hayatı sona erer.

H Ü V E A L L A H

B İ S M İ L L A H İ R R A H M A N İ R R A H İ M

Allah'ımızın bütün isimlerinin kullukta bir mukabil ismi vardır. **Alim/Malûm, Kadîr/Makdur, Mabud/Abid** gibi... Ancak Hüve'nin mukabili velâyettir ki, O'nun hususiyetidir.

HÜVE, her türlü isimden, isimlendirmeden, sıfat-tan ve vasıftan münezzehe olduğundan varlıklar kendisini bilsin ve tanısin diye "**ALLAH**" ismini lütfetmiştir. Ancak ulema-i rüsûm Allah ismini 'yaratıcı ilâhî kudreti tenzih ediyoruz' diyerek müteâil (aşkın) bir anlayış ve idrak ile mevhum Allah anlayışını ortaya koymuşlardır.

İnsanlar Allah'ı dünyaya göre düşünüp maddi olarak tespit etmişlerdir. Yani yaşam içindeki bir maddeye tekabül ettirerek anlamaya çalışmaktadırlar. Yaşayan bir simge halinde mütalaa edip tasvir etmeye çalışmaktadırlar.

Ulema-i rüsûm Allah için selbî ve subutî deliller ortaya koymuşlardır. Kendi icad ettikleri tariflere uymadığı takdirde Allah olamaz hükmünü vermişlerdir. Bütün bu tarifler aslında dünyevî varlıklar esas alınarak yapılmıştır.

Ulema-i rüsûm Allah'ı yücelttiğini düşünerek O'nu selbî ve subutî deliller ile tenzih etmeye gayret etmiştir. Lâkin yücelteyim derken farkında olmadan nakıs kılma durumunda kalmışlardır.

Allah'ın dışında bir kuvvet olmalı ki, Allah'ın Allahlığının delillerini söylesin. Peygamberimiz; **“Ya Maruf Sen kendini övdüğün gibisin”** buyurarak insanın aciz olduğunu ifade etmişlerdir. Hiçbir peygamber ve veli Allah'a sübut deliller icat etmemiştir. Bu bakış açısı ile okunursa bu kitabımız feyz verir.

Hüve hususiyede tutulmuştur. Eğer Allah O'nu açsaydı, O'na da subutî deliller getireceklerdi. Allah için subutî deliller getirmek ilâhî ilim ve irfanda eksiklik olarak addedilir. Onun için Rabbimiz; **“Beni hiçbir şekle benzetmeyin ve düşünmeyin. Ben bir insan yaratcağım. Beni ararsanız insanda arayın”** buyurmuşlardır.

Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesine gölge düşürecek kelimeleri kabul etmek mümkün değildir. Bu gibi mülâhazalar Rabbi bilmek hususunda eksikliklerdir. Allah için söylenen selbî ve subutî delillere uymuyorsa Allah olmayacak mıdır? Belki o zamanki şartlarda öyle konuşmak lazımdı, ama bugün başkadır. Hâlbuki Kur'an'da Hz. İbrahim kıssasında bu fikir işlenmiştir. Hz. İbrahim yıldız, aya, güneşe, geceye ve gündüze baktı ve **“Kaybolan**

Rabbim olamaz" buyurdu. Zaten bu ifadeyi Hz. İbrahim'e Allah ilham buyurmuştur.

Hüve mevcut varlıklar ile kendi arasında Allah ism-i celilini koymuştur. (Bu cümle bir anlatım ve idrak içindir). Rahmeten lîl âlemîn olan Allah ismi olmasaydı insanlar itirazlarından dolayı hemen ceza görürlerdi.

Allah ismi, her insanın yaratıcısını idrak edip anlaması için bir ifadedir. İlâhî yaratıcı bir nebze olsun idrak edilip anlaşılması için anlama kapasitesi lütfettiği insana Allah ismi ile rahmet lütfetmektedir. Allah, başka isim ve kelimelerle (ilah, god, tengri gibi) ifade edilmeye kalkıldığında ise, bu hususiyetin tesirinin olmadığı idrak edilmez.

Bütün varlıklar Allah'tan görünmüştür, ama Allah her varlıkta onlara lütfettiği makama göre tecelli etmiştir. Elbette Hz. Muhammed (s.a.v) Allah'ın bir görünmesidir. Bütün varlıklar da Allah'ın görünmesidir. Ama varlıklar arasında makam ve tecelli farkları vardır.

Allah lafzını bütün varlıklar zikreder. Allah ismi yaratan kudretin ismidir. Rabbimiz Kur'an'ı Kerîm'de; **"Hesap görücü olarak Allah kâfidir; Sonra dönüşünüz yine Hüve'yedir"** buyurmaktadır. *"Sizler hesap verecek ve Allah'a döneceksiniz"* denebilirdi. Ancak o şekilde ifade buyrulmamış ve Hüve hususiyede tutulmuş-

tur. Velâyet hususiyede tutulan Hüve'yi zikretmiştir. Hüve hiçbir şeyle tahdit edilmeden bizi yaratan ilâhî kudreti işaret eden bir zamirdir. Günah ve sevap hesabı Hüve'nin ismi olan Allah'a verilecektir. İtiraz ve yanlış Hüve'ye yapılırsa onda dönüş yoktur. Onun için; **“Hüve'yi Allah ismi ile zikrediniz”** arzusu zuhur etmiştir.

"Allah," ilâhî yaratıcının âlemleri var ederken kullandığı tatbikat ismidir. Herkes, her makam sahibi, kendi makam idrakinde Allah'a hesap verecektir. Hüve'ye gelindiğinde ise her şey, her nokta Hüve'ye ait olduğundan makam tatbikatı ortadan kalkar. Hüve noktasında maksat hâsıl olduğundan ve hedefe ulaşıldığından artık makam tatbikatı görülmez.

Allah ism-i celilini, ancak Hüve zatiyet-i ilâhiyesi ile tarif ve tavsif edebilir. Bütün isimler Allah'a aittir ancak Allah'ın bütün isimlerde tecelli zuhuru vardır. Bütün varlıklar isim aldığı için sıfat olur, Hüve ise isimlerden münezzehtir. Bu bakımdan Hüve isimler ile ifade edilemeyecek varlıkları da kapsamaktadır.

Ahzâb sûresi 39. âyetinde;

"Onlar ki, Allah'ın risaletlerini tebliğ ederler ve (ancak) 'HU'dan korkarlar ve Allah'tan başka kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah kâfîdir." buyrulmaktadır.

En'am sûresi 60. âyetinde ise;

"Sonra dönüşünüz HU'yadır" buyrulmaktadır.

Âdem'i çamurdan görerek secde etmeyen İblis, her varlığın hakikatinin Allah olduğunu görememiştir. Çamur da O'ndan, ateş de O'ndan, ruh da O'ndan her şey O'ndan hâsıdır. Ancak itirazı yapan İblis bir daha Âdem'deki sır-ı hususiye muttali olamamıştır. Allah'ımız; **"Ben yeryüzünde bir halife kılacağım"** buyurduğunda da; **"Biz seni hamd ile tespih ederken kan dökücü birini mi yaratacaksın"** diyerek itiraz eden melekler de Âdem'i görememişlerdir.

Onların secdesi artık Âdem'i temsil eden **Beyt-ül Mamur**'a olacaktır. Bu secde af doğurmuştur, ancak bir daha Âdem'e muttali olamamışlardır. Meleklerin itirazı Allah ismine karşı yapılmıştır. Bu sebeple daha sonra af zuhur etmiştir. Ancak daha ileri terakkiden mahrum kalmışlardır.

İblis'in itirazı ise Âdem'e yani HÜVE'ye olduğu için lânetlenmiştir, af zuhur etmemiştir. Burada Rabbimizin Kur'an'da bahsetmiş olduğu Hüve'nin hususiyeti ortaya çıkmaktadır.

Hüve Allah'ın zâtîyet-i ilâhîyesidir. O'nu her şeyden tenzih ederek zikretmiş olduğumuz hususiyet-i ilâhî-

yedir. Hüve'yi bizlere açan ve anlatan Sevgili Efendimizdir. Ancak O'nu en ileri noktada bilmesine rağmen; **"Ya Maruf Senin hakikatini arif olamadık"** buyurmuştur. O zaman yaratıcı kudret, Hüve olarak da tarif edilemez; ancak Hüve ile işaret edilmiştir.

Allah'ın isim verdiği varlıktaki tecellisi ne ise o varlıktan o zuhur eder. Kişinin başka bir varlık gibi olmayı arzu etmesi kendi varlığının dışında olmayı icap ettirir ki, bu da Allah'ın nizamına uymaz.

Allah'ın nizamının dışına çıkmayı istemek, Allah'ın arzuyu ilâhîsinin dışına çıkmayı istemektir ki, mümkün değildir.

İlâhî kudretin tatbikat ile kendinden kendine bilinmekliğini istemesi vardır. Hüve bu arzunun tatbikatını isimleri ile yapmayı murat etmiştir. Bu tatbikatta kendisinin Allah ismi ile zikredilmesini arzu buyurdu. Bu, Hüve'nin rahmeti icabıdır. Bir kimse Hüve'ye itiraz ederse o asla kabul edilmez. Çünkü o taktirde Hüve kendinden kendine itiraz etmiş gibi olur ki bu mümkün değildir.

Bir başka açıdan bakıldığında kişinin bu itirazı kendini inkârı gibi olur. Manevi yolda kişinin kendi elini öpmesi, Hüve'nin kendisinden kendisine olan muhabbetinin bir ifadesi olsa gerekir. Onun için Allah ismi varlıklar için rahmet ismi olmuştur. Kulun itirazı olursa Allah

ismine olmaktadır. Allah ismi itiraz eden kula rahmeti icabı bir mühlet vermektedir.

Belki kul itirazından vazgeçip tövbe edebilir. Hâlbuki Hüve kendisini Allah ismi ile bildirmemiş olsaydı o zaman Hüve'ye olan itiraza bir mühlet verilmesi asla olamazdı. Nitekim geçmiş peygamberlere olan itiraz aslında Hüve'ye olduğu için itiraz eden kavimler helâk olmuştur.

Îlâhî kudrete yani Hüve'ye olan bir itirazda otomatik olarak bir negatif işaret verilir. Burada hiç kimsenin bir müdahalesi de olamaz. Onun için Rabbimiz; **"Kıyamet kopmadan tövbe ediniz,"** buyuruyor. Kıyamet ise bütün varlıkların ölümüdür.

Hüve noktasına O'nun asliyyetini bilmeden itiraz edene gelince; ceza görmez ama maneviyat yolunda devreden çıkartılır. Bir daha maneviyata dönemez. Hüve noktasına O'nun asliyyetini bilmese dahi yakınlık duyan, hizmet edene gelince; ona hayırdan nasip verilir.

Peygamberimiz Hüve konusunu hususiyede tutmasaydı itirazları sebebiyle helâk edilen geçmiş kavimlerin düştükleri duruma kendi ümmeti de düşebilirdi. Peygamberimiz Miraç'ta ümmeti için rahmet dilemiştir.

Fetih sûresi 3. âyetinde,

"Ve Allah sana aziz bir yardımla yardım eylesin" buyrulmaktadır.

Bu beyan Hüve'ye aittir. İsim ve sıfatlardan münezze olan Hüve "**Allah**" ismi ile fiili icrasını yapacağını ve yardım edeceğini beyan buyurmaktadır.

Allah'tan neş'et eden isimler birbirine tâbidir. İnsanların hepsinin tapılacak varlık olarak düşündükleri anlayışların tamamı "**Allah**" isminde toplanır. O halde burada sözü edilen yardım, Allah'ın rahmetinden kaynaklanan ve "**Allah**" isminin izzet ve hususiyetindeki bir yardımdır. Yani bütün isimlerin hakikat-ı asliyesi olan Allah isminin dünyada tatbikatı böyledir. Hüve, fiilî icra ismi olan Allah ismi ile yardımda bulunmaktadır.

"Allah" ismi Rabbimizin Ümmet-i Muhammed'e, yani imanı tam olan gönüllere bir lütfu ilâhisidir. Ve Allah imanı tam olan gönüllere azap etmez. Mü'minler bir kusur işlemiş olsalar dâhi Allah ismini zikrederek bağışlanmayı umarlar. O halde Allah isminin yerine başka bir isim zikredilmesi doğru değildir.

Allah ismi ilâhî bir anahtardır. Allah ismi zikredildiği zaman ilâhî ilticanın kapısı açılır; iltica ve tövbe kabul edilir. Diğer tanrı, ilah ve benzeri isimlerin böyle bir tatbikatı yoktur. Allah ismi tövbeleri kabul eder.

Hûd sûresi 101. âyetinde;

"Ve Rabb'inin emri geldiğinde Allah dununda dua ettikleri ilahlar kendilerine hiç bir şey kazandırmadı. Ve ancak ziyanlarını ziyade eyledi." buyrulmaktadır.

Yunus suresi 18. âyetinde;

"Ve Allah dununda kendilerine ne zarar verebilecek ne de fayda sağlayacak olanlara ibadet ederler ve "Bunlar Allah indinde bizim şefaathçilerimizdir," derler. De ki, "Siz Allah'a semavatta ve arzda bilmediğini mi haber veriyorsunuz?" Hu sübhandır ve onların şirk ettiklerinden yücedir." buyrulmaktadır.

Hüve öyle bir kudret-i ilâhiyedir ki, ancak bildirdiği kadar bilindir. Tam olarak anlamak mümkün değildir. Bir kişi bu kudret-i ilâhiyenin zâtîyet-i ilâhîyesine taalluk edecek herhangi bir ifade, serzeniş, düşünce, niyet yaptığı takdirde bu, kudret-i ilâhîyenin zâtîyet-i ilâhîyesinde vücud bulur. Çünkü vücud birdir.

Bir ufak itiraz olursa o, kudret-i ilâhîyenin zâtında itiraz olur. Onun için Hüve; **"Siz beni Allah ismimle zikrediniz"** buyurdular. Ve yine buyurdular ki; **"Hüve'ye itiraz etmeyecek bir idrake geliniz."** Bu,

Hüve'nin sonsuz bir rahmetidir. Onun için önce Allah ismine hesap verilecek ve Hüve'ye dönülecektir. Velâyet hiçbir zaman kudret-i ilâhîyenin zâtına gölge düşürecek bir noktaya tevessül etmez. Velâyetin zahirden ayrıldığı nokta budur. **Allah'ın yalnızlığındaki muazzam tevhid bu yazıdan idrak edilmelidir.**

Hûd sûresi 7. âyetinde;

"Hu'nun Arş'ı su üzerinde iken, hanginizin daha güzel amel işleyeceğini imtihan etmek için, semavatı ve arzı altı günde yaratan Hüve'dir..." buyrulmaktadır.

Bütün insanlar imansız ise kim imtihan olacaktır? Yani güzel iş yapan imanlı insanların dünyadan göçmesi ile yukarıdaki âyette işaret edilen mânâ ortadan kalkacağı için artık İnkılâb-ı Kebir'e varılacak demektir.

Günümüzde insanlar teknik olarak çok daha geniş bir düşünceye sahip olduklarından Allah anlayışı bakımından da ileri olmalıdırlar.

Allah'ın halkeylemiş olduğu bu âlemde Allah'ı tahdid ederek konuşmamalıdır. Hüve kendisini bir gönül ile açar. Bu anlatım da Hüve'nin arzu buyurduğu nispetçe olur. Herhangi bir şeyle Hüve'yi belirlemek olamaz? Çünkü hiçbir şey O'nun dengi değildir; O'nun benzeri değildir. Ve hiçbir şey O'na kıyas edilemez.

Şura sûresi 11. âyetinde;

"HU'nun benzeri (misli) gibi (hiçbir) şey yoktur" buyrulmaktadır.

Peki, neden benzetmek mümkün değildir?

Rabbimiz bu dünyayı yarattı ama bilmediğimiz nice âlemler var... Bizler bu feza içindeki yıldızlardaki yaşamın daha ne olduğunu bilmezken, yedi semanın namütenahi makamları ihtiva eden yaşamları üzerindeki bir hususu düşünmek mümkün değildir. O'ndan başka bir ikinci varlık yoktur ki benzeri olsun! İlâhî kudreti hiçbir şey ile kıyaslamayarak, teşbih etmeyerek, hiç bir kayıt ve hudut düşünmeyerek, O'nu hiç bir niyetle ima bile etmeden O'na ancak Peygamberimizin bildirdiği gibi iman etmelidir.

Her varlık müstakil bir varlıktır. Bu bakımdan HU'ya benzetme yapmak mümkün değildir. Bütün varlıklar ancak HU'nun arzularının tecellileridir.

Yûnus sûresi 55-56. âyetlerinde;

"Dikkat edin semavatta ve arzdakiler muhakkak ki Allah'ındır. Dikkat edin muhakkak ki Allah'ın vaadi Haktır. Ve lâkin (halkın) ekserisi bilmezler. İhya eden ve öl-

düren Hüve'dir ve Hu'ya döndürülüyorsunuz." buyrulmaktadır.

Allah ismi Hüve'nin tatbikat ismidir. Hüve peygamberler ve veliler ile zâtîyetini açınca halkın bir kısmı itiraz etmiştir.

Hüve'yi kabul eden, Allah'ın tatbikatını da kabul etmektedir. Bu, velâyetin makamıdır. Ancak insanların ekserisi Allah ismini kabul ederler ve Hüve'yi tanımazlar. Bu da onların makamını göstermektedir.

Uluhiyet Allah'a mahsustur, bölünmez. Hiç kimse Allah olamaz. Allah insandan görünür. Hz. İmam-ı Ali'ye; "**Sen Rabbimizsin**" dediler. Hz. İmam-ı Ali bu sözü kabul etmedi ve onları cezalandırdı. **Allah bütün varlıklardan lütfettiği makama göre görünmüştür.**

Allah velâyet isimleri ile kendini anlatıyor. Kullar hata işlemesin, Hüve'ye itirazda bulunmasınlar diye Hüve "**Allah**" ismini buyurmuş, Allah ismini ortaya koymuştur. Ancak insanlar cismaniyete Allahlık vermeye kalkıyorlar.

Bütün serzenişler itirazlar Allah ismine yapılır. Onun için Allah ismine hesap verilecektir.

Geçmiş bazı kimselerde zuhur eden; "**Ben**

Hakkım” sözü değil de, **“Hakk bende zuhur etti”** ifadesi ilâhî terbiyeye daha uygun olur.

Hüve ancak yakınlık lütfettiği ve hiç itiraz etmeyecek olan velâyete açılmaktadır. O bakımdan Hüve hususiyededir.

İnsanların kabulde zorluk çekmesinden dolayı Hüve hususiyededir. Hüve ilk günden beri peygamberlerde ve velilerde zuhur etmiştir. Ancak insanlar ilâhî kudreti kendi akıllarına göre aramışlar ve çeşitli şeylere tapmışlar ve Hüve’den görünen peygamberlere itiraz etmişlerdir. Bu hâl İnd-i Bâri’de makbul olmamıştır.

Sevgili Efendimize gelinceye kadar bu hâl devam etmiştir. Efendimiz, kendisindeki rahmet icabı ilâhî kudrete Allah ismi ile dua edilmesini arzu buyurmuştur. Dolayısıyla Allah’a itiraz sevap ve günah ile değerlendirilmiştir ki bu, Peygamberimizin kendisinin **Rahmeten Lîl Âlemîn** olduğunu göstermektedir. Çünkü Hüve’den görüldüğünü söyleseydi daha evvelki peygamberlerde olduğu gibi bütün itiraz edenler helâk olacaktı.

Bugüne kadar Allah ismine ibadet ve kulluk edilmiş, ancak velâyet gönülleri hariç olmak üzere Hüve hususiyeti mütalaa edilmemiştir. Açılmadığı için de bilinmemiştir. Ancak Hatmül Velâyet arzusu ile Hüve kendini açmaktadır. Hüve her isimden münezzehtir. Çünkü her isim zaten Hüve’den hâsıl olmuştur.

İnsan Allah'ın arzularının tecellisidir. Peygamberimizin; "**Beni gören Hakkı gördü,**" beyanı Hakka göre Hüve'nin herşeyden tenzih edilmesini gerektirir, çünkü Hüve varlıklarla mukayyet değildir.

Bu ilâhî beyanda Hz. Muhammed (s.a.v) Hüve'yi örtülü olarak açmıştır. Ancak bu beyandan sonra Hz. Muhammed'e (s.a.v) son derece saygı duyulması ve dikkat edilmesi gerekir.

Hz. Süreyya; "**Bundan sonraki tecellilerde velâyet doğrudan Allah'tan ilham ve beyan olacaktır**" buyurmuştur. Bu, Hüve'nin açılacağına işarettir. Bu, ilâhî dönüşün, yani Hüve'ye dönüşün başladığına bir işaret olsa gerekir.

Hristiyanlar Hz. İsa'ya uluhiyet vererek maneviyatı maddiyata tahvil ettiler. Varlıklar, Allah'ın onlara verdiği ruhî ve maddi sıfatlara göre değerlendirilir. Varlıkları Allah'ın değerlendirmesine göre idrak etmek icap eder. Allah ve kul bir bütündür. Biz Allah'tan hâsılız. Bütün yaratılışın program ismi Allah'tır.

O ilâhî kudretin ismi Allah'tır. Ancak isimlerden münezze olarak o ilâhî kudreti nasıl tanıyabiliriz? Hüve o kadar namütenahi ki, onu idrakten o kadar aciziz ki...

O ilâhî kudret Allah ismi ile bizleri yaratmıştır. "**Kullarımsınız; Allah ismime tapınız. O isim ile**

tapmak, Bana tapmaktır," buyurur. Çünkü O, yani Hüve herşeyden o kadar münezzeh ki! Onun için velâyet-te makam itibarı ile, "**Siz Hüve'yi zikrediniz**" buyrulmuştur.

İslâm güzel ahlâktır, zulmetmemek gerekir. Manevi olan her noktadan ikaz alır. Her insan Allah'ın ondaki tecellisini söyler.

Hüve ile O'nun namütenahiliğini bildirdiği kadarı ile idrak ediyoruz. Ancak O'nun namütenahiliğinin ne olduğunu da bilemiyoruz. O ilâhî kudreti hayranlık içinde daha ileri ilim ve irfan ile tanımak istiyoruz. O'nun zâtîyet-i ilâhîyesini düşünüyoruz. O'nu tanıma arzusu aşktır. O'na karşı herhangi bir yanlış düşünce içinde olmak istemeyiz. Aksi halde ilâhî kudret indinde aleyhte bir nokta olur. Sadece O'na olan aşkımızı düşünüyoruz. O aşk kişiyi temizler. Her şeyden ârî olarak aşkını ortaya çıkarır.

Geçmiş peygamberler de Hüve'den göründüler. O peygambere inananlar Hüve'ye iman etmiş oldular. O'nun için Allah, Hüve'ye iman edenlere rahmet etti. O zaman tövbe makamı peygamberde idi. Peygamberimizden sonra tövbe nasıl olacaktır? Hz. Muhammed (s.a.v) ile Allah ismine tövbe kabul buyruluyor.

Allah ismi Hüve'nin açılıp beyan edilip anlatılmasını sağlayan bir isimdir. Çünkü Hüve zamir olarak bü-

tün isimleri kapsadığı için ilâhî varlığın zâtîyet-i ilâhîyesini anlatan, kendisini işaret eden isimler (Esmâ-ü'l Hüsnâ) vardır. O isimler velâyet isimleridir; o isimler fiiliyatta olan zamanın sahipleridir. Hayy (diri) olan gönül noktası, aynı zamanda kıyamda olmaktadır. Kıyam olması lazım gelir ki, Kayyum'dur. Yani ilâhî arzu o gönülden (Zamanın Sahibi) neş'et etmektedir.

“Namazın Benden Bana, şükrün Benden Bana” zuhur eden gönül noktalarının ilâhî kimdir? O makamda herşey kendisinden kendisinedir.

İnsanlar Allah ismini tanıyorlar, doğrudur. Hüve Allah'tır. Allah ismi bütün varlıklardaki tatbikat ismidir ki İsm-i Azam'dır.

Allah Hüve'nin arzusunu tatbik ediyor. Çünkü Allah ismi Hüve'nin fiiliyat ve icra ismidir ki Hüve, Allah ismi ile icra ve tatbikatını yapmaktadır. Hüve daima bilinmezliği, âlem-i gayb'ı işaret eder. Allah isminin risalet noktaları ile beraberliği ve ilhamı vardır ki, velâyettir.

Bilinmezliği düşündüğümüz zaman; bu azamet-i ilâhîyede seyyareler, feza ve yedi kat sema gibi namütenahi yaratılış hususiyetleri bile daha kavranamamışken Hüve'nin gizli tuttuğu ve bu yaratılmış âlemler ile kıyas olamayacak namütenahi ilâhî âlemler hakkında ne düşünülecektir?

Hüve'nin Esfele Safilin'deki seyyarelerde ve âlemlerde **“risalet noktaları”** olarak görünmesi bir ve aynı arzudan zuhur etmektedir ki bu arzu **“velâyettir.”** Çünkü o gönüller sadece ve sadece Rabbin zâtîyet-i ilâhîyesini temsil etmektedir. Allah o gönüllerde bütün varlıkların neşesini tadar. Bir tel üzerinde çeşitli frekanslardaki yayınlar gibi. Bu da Hüve'yi çağrıştırmaktadır ki, bütün isimler ondan intişar etmektedir.

Allah'ımız ilâhî hakikatini tam mânâsı ile açsa dahi insan idrakinin onu tam ve hakkı ile kavraması mümkün değildir. Gönül âleminin sonsuz olduğu muhakkaktır. Bu idrak akıl ile maddi anlamda değil, ilâhî aşk ile iman kazanılmış gönüllerdeki tecelliyi gösteren bir hususiyet olsa gerekir. Burada idrakin ruhen olduğu görülmektedir. Dünyevî anlayışta olan kişilerin bunu idraki mümkün değildir. Hüve anlayışı böyle bir hususiyet taşır.